СТАНОВИЩЕ

От д-р Неда Златинова Балканска- професор в СУ „Св. Климент Охридски“, ФНОИ, катедра по Специална педагогика

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен **'доктор'**

в област на висше образование**: 3.Стопански, социални и правни науки**

Професионално направление 3.2.Психология

Докторска програма „Специална психология”

Автор: **Радомира Стефанова Георгиева**

Тема: Българският жестомимичен език: психолингвистични и комуникативни измерения

Научен ръководител: **проф. д.п.н. Дора Стоилова Левтерова- ПУ „Паисий Хилендарски“**

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-1393 от 23.04.2021 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски" (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „**Българският жестомимичен език: психолингвистични и комуникативни измерения“** за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование: **3.Стопански, социални и правни науки; Професионално направление 3.2.Психология; Докторска програма „Специална психология”.** Автор на дисертационния труд е **Радомира Стефанова Георгиева** – докторант в редовна форма на обучение в **докторска програма „Специална психология“**, към катедра „Психология” на ПУ „Паисий Хилендарски”**,** с научен ръководител **проф. д.п.н. Дора Стоилова Левтерова** от ВУЗ **ПУ „Паисий Хилендарски“**

Представеният от **Радомира Стефанова Георгиева** комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Радомира Георгиева е възпитаник на ПУ „Паисий Хилендарски“, като в периода между 1997-2001 г. придобива професионална квалификация „Учител по български и руски език“ (бакалавърска степен). През 2007 г. завършва успешно магистърска програма по Приложна психология в ПУ „Паисий Хилендарски“ , а през 2007 г. специализира в областта на Съдебна психологията и Психология на управлението.

Трудовият ѝ стаж е пъстър в съответствие с придобитите професионални квалификации. Радомира Георгиева работи като статистик, преводач, учител по БЕЛ, психолог и от 2020 г. е щатен асистент към катедра „Педагогика и управление на образованието“.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Настоящата година е историческа по отношение на законовото признаване на статута на Българския жестов език (БЖЕ) за официална и пълноценна езикова система на общността на хората с увреден слух. В последните години интересът към този проблем нараства стремително- постави се началото на научното изследване на структурата и нормите, които лежат в основата на БЖЕ; постави се по-сериозен акцент за неговото приложение в обучението на децата и учениците с увреден слух, както и в по-широк контекст- в приобщаващата образователна среда.

В този смисъл темата на настоящия дисертационен труд е с подчертана актуалност за научната и практическата сфера.

4. Познаване на проблема

Авторката демонстрира добро познаване на проблема.

5. Методика на изследването

В методиката намират място следните методи на теоретично и емпирично изследване, които са в пълно съответствие с обекта, предмета, целта и задачите на научната разработка:

- проучване и анализ на адекватни за темата теоретични източници;
- адекватна методика на изследване;
- количествен анализ чрез статистическа обработка на получените данни;
- качествен анализ на емпиричните резултати.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Научният труд се състои от увод, четири глави, изводи заключение, приложения, като обемът от страници възлиза на 155. Библиографската справка наброява 137 заглавия, от тях 64 са на кирилица и 73- на латиница.

Теоретичната постановка на проблема е представена в първа и втора глава. В първа глава авторката дефинира жестовия език и осъществява съпоставителен анализ с словесния език. На този фон са описани и мануално кодираните системи- дактилна и калкираща реч.

Във втора глава докторантката основните особености в психичното функциониране (мислене, памет) и общуване при децата с увреден слух.

Постановката на експеримента е обект на трета глава. Следва да отбележа, че обектът, предметът, задачите, хипотезите и контингентът на изследването са формулирани коректно.

За целите на експеримента са разработени анкетни карти инструмент, адекватен на поставената цел и задачи.

Анализът на получените резултати намира място в четвърта глава. Данните са интерпретирани количествено и качествено. Илюстрирани са посредством фигури и хистограми, което улеснява тяхното възприемане. Изследвани са голям брой ученици с увреден слух (от 5 до 11 клас) и специални педагози, слухово-речеви рехабилитатори и психолози, работещи в училищни заведения. Съдържанието на изследователския инструмент и пълният текст на анкетните карти е предоставен в приложенията на дисертационния труд.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите с научно-приложен характер на рецензирания труд не са убедителни за формулиране на качествени изводи и препоръки, които да обогатят научно-практичческата сфера, както и да внесат адекватни промени в нея.

Определено тематиката е актуална, но е налице липса на задълбоченост на дисертационния труд, както и липса на ясен обект на изследване (езиковата система на БЖЕ е подложена на научно изучаване в настоящия момент и нейните компоненти все още не са достатъчно изяснени).

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите на докторанта са общо три, всички са по темата на дисертацията.

9. Автореферат

Текстът на автореферата отразява точно съдържанието на дисертацията.

11. Критични забележки и препоръки

Бих препоръчала да се коригира номерацията на главите и параграфите; да се формулират параграфи към втора глава; информацията за дактилната и калкиращата реч да се обособи отделно от тази Жестовия език (напр. във втора глава); да се прецизира употребата на конкретни понятия (напр. на стр. 40- вместо символични да се използва символни жестове и вместо Жестомимичен да се използва Жестов език). Не е достатъчно добре изяснено мястото на мануално кодираните системи, връзката на дактила с БЖЕ. Българският жестов език като система е в процес на изследване и от изложението не става ясно дали авторката, в своето изследване, визира езиковата система на Българския жестов език или калкиращата форма. Това поставя под съмнение формулираните изводи и приносите на труда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На базата на гореописаното мога да заключа, че дисертационният труд не ***съдържа научно-приложни моменти, които представляват авторски принос в науката*** и не **отговарят на** изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Поради гореизложеното, давам ***отрицателна оценка*** за рецензирания дисертационен труд и считам, че разработката следва да претърпи сериозна преработка преди на нейния автор- да се ***предложи за присъждане н образователната и научна степен 'доктор'*** на Радомира Георгиева в област на висше образование: **3.Стопански, социални и правни науки, Професионално направление 3.2.Психология,** докторска програма **Специална психология**.

02. 09. 2021 г. **Рецензент: .....**

(проф.д-р Неда Балканска)